

TOVĂRĂȘIA

Foaie economică, care cuprinde tot felul de povești despre formarea și conducerea tovărășiilor economice

Foaie oficioasă a „Centralei Tovărășiilor” și a însoțirii pentru „Asigurarea vitelor”, amândouă în Orăștie.

— Sfaturi pentru agricultură, meserii și negoț, și îndrumări pentru valorizarea produselor economice —

Adaus economic la „LIBERTATEA”.

Apare în 10, 20 și 30, a fiecărei luni.

Intocmită de VAS. C. OSVADĂ

Anul III.

ORĂȘTIE, 20 Martie v. 1908.

Nr. 10

In Bănat.

Cu cât ajungem mai în inima satelor noastre, cu atât ne încredințăm tot mai mult că mișcarea pentru tovarășii nu numai să ține vie, dar ea crește necontenit și mai ales apucă drumul cel bun.

În locul primelor mișcări, ce-și opreau toate doririle în țesgheaua unei bănci „fie cât de mică, numai pentru satul nostru” — fruntașii satelor își dau sama de adevăratele trebuințe, și nizuiesc ca pe aceste să le îndestulească prin ajutorul tovarășiiilor.

Pe unde ne-a dus drumul la sate, în tot locul am găsit o deosebită însuflețire în primul rând pentru asigurarea vitelor prin tovarășii. Și aceste asigurări nădăjduim că în curând vor lua un avânt cum nu s'a mai văzut. Alături cu aceste însă în satele noastre să sfătuie cu multă cumpeneală și pentru alcătuirea altor feluri de tovarășii, cu care să se răspundă altor trebuințe economice.

În săptămîna încheiată s'a alcătuit pe deplin o Tovărășie pentru valorizarea de bucate și produse agricole în frunțașă comună Janova, zisă azi pe ungiurie: Margittfalva.

Despre alcătuirea acestei tovarășii vestim aici următoarele:

In Janova.

Duminea trecută redactorul nostru dl Vasile C. Osvadă, a sosit în comuna Janova, așezată lângă calea ferată dintre Timișoara-Lugoș, aproape de gara T. Recaș. Comuna e locuită, în afară de 20—30 familii de svabi, din peste 400 familii

de români harnici, isteți, și cu bună stare. Din hotarul comunei de peste 10 mii jugăre — 5 mii sunt ale familiei grof Károlyi, vre-o 500 jugăre sunt ale străinilor, iar restul de 4500 jugăre îl stăpînesc românii și îl lucrează foarte bine.

Înbelșugatele roade ce le culeg însă, mai întotdeauna ajung în mâinile geșeftarilor străini pe prețuri de batjocură.

Cînd mișcarea pentru tovarășii a ajuns până la frații din Janova — și a fost ușor să ajungă, după-ce în sat să cetesc multe foi, — gîndul întii al frunțașilor Janovicieni a fost, să-și alcătuiască o tovarășie pentru valorizarea în comun a bucatelor.

Pentru înprietinirea cu această tovarășie au lucrat ca nește adevărați apostoli mai ales dnii Dimitrie Rățcu, maestru măsar, Ioan Peliciu, primarul I. Surdu și Nic. Recheșan, plugari frunțași, deștepți și harnici și în bună stare. Pentru desbaterea lucrului s'au adunat în mai multe rînduri, avînd la îndemînă și broșurile dlui Osvadă și scrisori cu informații.

Duminea doar numai s'a pus sub coperiș zidul bine început.

Adunarea s'a ținut în școală, deschisă fiind de dl învățător Puticiu.

Îndrumările și informațiile dlui Osvadă împărtășite în formă de prelegere, au fost ascultate și apoi desbătute cu multă pricepere.

Îți era mai mare dragul să ascuți sfaturile acestea, aproape parlamentare. Unde era ceva de lămurit mai amănunțit, harnicii plugari intrau în vorbă și sfătuiau cu dl Osvadă, ca cu un vechiu pretin.

Sfîrșitul a fost, că în temeiul statutelor desbătute, s'a alcătuit îndată o Tovărășie de magazin și valorizare mai ales pentru bucate, întocmai ca tovarășia din comuna Mihalt, pe care am descris-o mai pe larg în numărul trecut al foaiei noastre.

Tovărășia din Janova, pe lângă valorizarea bucatelor va îngriji și procurarea de nutreț pentru vite (tărîțe, fîn ect). precum și cumpărarea de lemne și mașini agricole.

În chipul ăsta Janovicenii încă în anul acesta cu ajutorul noii tovarășii, care va fi membră a Tovărășiei-Centrale dela Orăștie, vor scăpa din mâinile geșeftarilor și vor fi stăpîni pe întregul venit al roadei culese de pe bine lucratele lor moșii!

Ca director al tovarășiei din Janova a fost ales cu mare însuflețire frunțașul plugar, știitor de carte, Nicolae Recheșan. La socoteli (contabil) a fost ales vrednicul maestru, Dimitrie Rățcu, iar cassar frunțașul plugar Ioan Peliciu.

Pe lângă aceștia, în direcțiune au mai fost aleși: primarul I. Surdu, Trăilă Mințal, și Dimitrie Janăși. Comitetul de supraveghiere e alcătuit de frunțașii: Tanațcu Chida, Ioan Almăjan, Pavel Nenad, Petru Costi, Nic. Petroviciu, D. Stoiculescu și D. Peliciu.

Cu astfel de puteri de muncă credem că trebile tovarășiei vor merge cât să poate de bine și în curînd roadele bune vor înveseli pe toți.

Să ajute Dumnezeu!

Alții pe urma lor!

In apostolie economică

— la Mercurea — la Ludoș. —

Duminea, în 5 April n. dnii V. C. Osvadă și I. Moța, urmîndu-și drumul la sate, vor merge în frunțașă comună mare Mercurea, și în apropiata comună Ludoș — unde vor talmăci asigurarea vitelor și vor da ajutor pentru tovarășiiile, ce le reclamă trebuințele locale, d'acolo.

Rugăm și pe această cale pe frații din comunele apropiate, să ia cît de mulți parte la aceste adunări, ca mîndrul steag al tovarășiiilor să aibă cît mai mulți sprijinitori!

Să cumpănim bine.

Întile încercări să se întovărășască și puterile economice ale poporului român din țara noastră, s'au făcut prin un dascăl dela sate, prin fericitul Visarion Roman, fost învățător în comuna Rășinari de lângă Sibiu. Prin străduințele acestui bărbat luminat s'a alcătuit întia noastră tovarășie, care după chemarea ce o aștepta, a înbrăcat haina societăților pe acții. Această întie societate economică pentru întovărășirea capitalului este banca „Albina” din Sibiu, alcătuită înainte cu 36 ani. Azi „Albina” e nu numai cea mai veche bancă, dar e și cea mai puternică dintre toate băncile noastre, căci ea singură lucrează cu capitalele proprii și adunate, de peste 30 milioane Coroane.

Roadele ajunse de „Albina” încă în primii săi ani de viață au fost minunate. A fost dar numai firesc ca și alți frunțași din alte părți să se pună pe lucru și să alcătuiască astfel de societăți.

La început aceste alcătuirii porneau aproape toate numai și numai din dorul de a face un lucru bun pentru binele poporului. Cum însă la bănci sunt și venite bune și slujbe gras plătite, în anii din urmă s'a pornit un adevărat potop de alcă-

turi nouă și multe dintre băncile noastre mai nouă s'au zămislit ca să sălășluiască interese private, întocmai cum multe din cele vechi au fost subjugate aceluiași interese.

Noi dela început am spus de nenumărate ori, că nu e bine ce să face, că e mare primejdia ce să ascunde în această vîntoare pentru paturi calde, ce să fie așternute în bănci pentru hodina unuia și altuia.

Și ca să fim feriți de mărirea răului, am îndemnat și îndemnăm cu tot sufletul, ca în locul băncuțelor puse la loc nepotrivit și avînd mijloace neîndestulitoare, să nizuiască pentru alcătuirea de tovărășii sătești, la care să ia parte și poporul dela sate, care să slujească de-adreptul poporului și nu numai unei samă de oameni mai isteți, cum slujesc azi o mare parte dintre băncile noastre.

Că îndemnul și judecata noastră e potrivită, avem acum o puternică dovadă și anume în cele ce a scris de curînd directorul „Albinei“ dl Partenie Cosma chiar în foaia băcilor în „Revista Economică“ din Sibiu.

Domnul Cosma e cel mai vechiu director de bancă, e un bărbat luminat al neamului, cu un trecut ce ne face cinste și conduce cea mai mare bancă a noastră, „Albina“ din Sibiu deja dela anul 1886.

Întimplindu-să că la banca „Racoțana“ din satul Șeica-mare de lingă Sibiu în direcțiune s'au ales din 7 membrii 5 membrii dintre slujbașii băncii, un acționar, cu dreptul îngrijorat de soarta băncii, ca așezămînt pentru binele poporului — a rugat prin „Gazeta Transilvaniei“ pe bărbatul fruntaș ai băncilor și a vieții noastre economice să spună:

1. Dacă a fost cu cale că s'a nizuit să fie aleși în direcțiune dintre 7 membrii — 5 slujbași de-ai băncii?

2. Dacă a fost cu cale ca direcțiunea astfel alcătuită să urce plățile slujbașilor (adecă ei să-și urce lor, căci slujbașii erau în număr mai mare)!

La aceste întrebări răspunde venerabilul bărbat dl P. Cosma și ca să talmăcească pe deplin cum crede dsa că e mai bine să se facă munca noastră economică — răspunde mai pe lung.

După-ce în acest răspuns sunt lucruri de care trebuie să se țină seamă și la tovărășiile sătești, și după-ce în acest răspuns găsim întărite și îndemnul nostru, ca pe sate baremi locul băncilor să fie luat de tovărășii sătești, — dăm aici

părți din cele scrise de dl P. Cosma.

Spunînd cazul dela „Racoțana“ dsa zice:

„Chestiunea (treaba) este foarte însemnată și vrednicește ca băncile noastre în interesul solidității (întării) lor, să se ocupe de ea cu toată seriozitatea, cu atît mai virtos că — durere — și băncile românești pot înșira cîteva cazuri regretabile, de cînd cu și fără lipsă, adeseori din interese familiare sau din interesul doritorilor de a ajunge directori cu plată, să sporesc ca ciupercile și acolo unde nu bănci rîvnitoare la dividendă, *ci însoțiri (tovărășii sătești) ar trebui să se înfinteze!*

Eu ca cel mai bătrîn și poate și cel mai vechiu între directorii executivi ai băncilor românești, îmi iau voe a-mi da părerea mea asupra întrebărilor din vorbă:

Vederile mele sunt intrupate în statutele ce le are acum „Albina“ și în praxa observată la acest institut.

În anul 1886 cînd am ajuns directorul executiv al institutului eram membru al direcțiunii.

Nime nu mi-a pus condițiunea ca să abziec dela postul de membru al direcțiunii, și în împrejurările de atunci a institutului nici nu putea fi vorba de astfel de condițiuni, dar' ajungînd funcționar, eu însumi am socotit de nepotrivit postul de funcționar, care după natura lucrului are să fie controlat în lucrarea sa și poate luat la răspundere de direcțiune — cu postul de membru al direcțiunii, — și am abzis de acel post“.

Spune apoi că azi la „Albina“ nu numai directorul nu e membru în direcțiune, dar' membrii direcțiunii și ai comitetului de supraveghiere (de controlă) nici chiar înrudiți între olaltă nu sunt. Și apoi zice mai departe:

„Membrii direcțiunii nu au voe a mijloci împrumuturi dela institut.

Nici membrii direcțiunii, nici ai comitetului de supraveghere, nici funcționarii institutului nu să pot bucura de credit personal (nu pot lua împrumuturi dela bancă) pînă cînd sunt în serviciul institutului (§. 60 din statute).

Oficialii institutului nu sunt înrudiți nici între sine, nici cu membrii direcțiunii.

Directorul executiv este referentul tuturor obiectelor supuse hotărîrii direcțiunii, afară de cele privitoare la persoana sa, dar' firește nefiind membru al direcțiunii nu are vot deciziv (hotărîtor).

Mai mult îl supără precum să vede pe dl acționar al „Racoțanei“ fapta că noua direcțiune constituită în majoritatea sa din oficiali, a urcat salariile oficialilor, va să zică, că oficialii înșiși și-au urcat salariile proprii. Dar' pentru curmarea acestui rău nu cere să se hotărea-

să ca funcționarii să nu poată fi membri ai direcțiunii, ci ar voi să schimbe numai ș-ul din statute, care dă dreptul de a numi și a salariza pe funcționarii direcțiunii, voind dînsul a rezerva acel drept pentru adunarea generală a acționarilor.

Acest leac ar fi mai rău decît morbul. Pentrucă soarta ori-cărui institut financiar atîrnă dela hărnicia și cinstea funcționarilor săi.

Adunările generale, dela ai căror membri nu se cere altă învățătură, decît să aibă cel puțin o acție, întruniți odată pe an, nu pot fi mai chemați a judeca hărnicia funcționarilor și plata ce ei o vrednicesc, cum poate asta să o facă direcțiunea, care îi controlează mereu și care avînd dreptul de a trage la răspundere pe funcționar, în puterea legii este răspunzătoare și moralicește și materialicește pentru faptele și greșelile funcționarului.

În cazul dat însă, (dela banca „Racoțana“) unde 5 din 7 membri ai direcțiunii sunt funcționari, și eu îi dau toată dreptatea acționarului reclamant, pentrucă în faptă însuși funcționarii și-au urcat salariile proprii.

Aceasta și după părerea mea, este un abuz de putere, care micșește vaza direcțiunii în ochii celor ce în interesul institutului doresc să o vadă la înălțimea chemării sale.

Dacă salariile funcționarilor dela „Racoțana“ nu mai sunt potrivite cu vremea de azi, dacă nu sunt în măsură dreaptă cu munca făcută de funcționari, și dacă institutului îi dă mâna ca să nu mai pretindă și jertfe materiale dela funcționarii săi, cum la început sunt silite toate institutele să o facă, — atunci funcționarii n'au decît să se mulțamească cu lucrul ce-l au, să înceteze a fi deodată și slujbaș și stăpîn, să abziec dela postul de membri ai direcțiunii, — și apoi cu drept cuvînt pot cere îmbunătățirea plăților.

Știu eu că nepotismul, care deopotrivă are urmări rele — precum la biserică așa și la bănci — nu se poate deodată curmă la toate băncile, pentrucă toate sunt întemeiate prin un grup de oameni între cari sunt mulți înrudiți între sine, ba unele sunt chiar familiare; primejdiile izvorite din această legătură familiară însă, mai virtos la institutele străine, de cari aproape zilnic se scrie prin gazete, pot fi pilde îndestulitoare pentru băncile române, ca să se nizuiască rînd pe rînd a curmă și acest rău. Dar pe celalalt, adecă, ca să nu sufere ca aceleași persoane în acelaș timp să fie și funcționari și membri ai direcțiunii institutului — îl pot curmă cînd yoiesc“.

Înțeleptele lămuriri ce să cuprind în aceste rînduri să fie călăuză și la alcătuirea de to-

vărășii și mai ales aici, după-ce tovărășiile sunt și trebuie să fie așezămintele și puterea tuturor membrilor lor și ele sunt chemate să sălășluiască în sate dragostea și ajutorarea tuturor, ce cu nădejdi de bine să întovărășesc.

Mișcare tovărășilor — în România.

(Urmare și fine.)

Ce să răspundem unor asemenea născociri?! Bătrînul împărat Wilhelm I și Napoleon al III-lea nu au putut vedea în mișcarea pentru tovărășii nici o urmă de revoluționarism sau socialism. Din contră întovărășia alcătuește o puternică chizășie a păcii sociale. Pe steagul ei sunt înscrise cuvintele: înfrățire și lumină. Și cînd cunoșteam condițiunile în cari s'au dezvoltat băncile populare din România, ești îndemnat să admiri progresul săvîrșit pînă azi.

Cunosc dezvoltarea tovărășilor în alte țări. Ei bine, o spun liniștit, — și nimeni nu va cuteză să mă dezmință, — că nicăeri nu s'a văzut un mers atît de repede, o izbucnire neprevăzută, ca în mișcarea pentru tovărășii, ce s'a făcut în România. A fost o izbucnire pașnică, binefăcătoare a puterilor ce erau, dar erau în stare amorțită în sufletul poporului nostru.

Răspuns'au băncile noastre populare menirii lor pînă acum?

Din cel din urmă anuar (carte cu datele despre bănci), pe anul 1906, să vede că avem 2.021 tovărășii de credit. La 31 Dec. 1907 numărul băncilor populare eră de 2.359 cu 281.506 membri și lei 26.599.165.58 capital social vărsat. Deci, și în 1907 progresul a fost puternic! Din acestea 1.368 sunt în Muntenia, 524 în Moldova, iar 111 în Dobrogea. Județul (comitatul) proprietății mari, Brăila, are cele mai puține bănci în Muntenia (46). Oltenia harnicilor țărani negustorași să tălește cu județul cel mai puternic în bănci populare: Comitatul Dolj dispune de 107 bănci cu un capital social de peste 1.600.000 lei (un leu aproape 1 cor.) În Moldova, găsim județe cu bănci între 28 (Fălciu) și 59 (Putna).

Din cercetarea bilanțului general încheiat la 31 Dec. 1906, să vede că băncile populare aveau suma de lei 1.416.215 drept dividende. Fondul de rezervă era de lei 792.614.20, iar cel cultural de lei 55.510, al cărui venit să întrebuințează la opere de binefaceri și donațiuni (lei 23.295).

Aproape toate sumele ce erau la îndemînă (cari în prezent pot fi evaluate la cca. 35 milioane lei) din băncile populare, au fost întrebuințate în acordarea de împrumu-

turi (sătenilor) pentru scopuri productive.

Dacă împărțim întregul capital propriu la numărul băncilor, găsim că o bancă are în socoată mijlocie mai puțin de 10.000 lei (9.850) — fapt explicabil atât prin vârsta mișcării, cât și prin condițiunile economice dela țară.

Băncile populare (tot la 31 Dec. 1906), aveau 239,002 membri, adică o parte destul de însemnată din numărul locuitorilor (capi de familie) dela sate.

Un membru avea în mijlociu 77,44 lei capital social vărsat, iar o bancă populară se poate spune cu aproximație că revine la 3.000 locuitori din totalul populației. Și aceste rezultate materiale, dobândite într'un timp de 15 ani, dar mai cu seamă în cei din urmă 8 ani, sunt, credem, în deajuns de îndestulătoare.

Casa Centrală, care e un fel de bancă a băncilor populare, a fost la început, îndeosebi, un organ de propagandă și supraveghiere, o reuniune de control, pe zi ce merge însă, ea îndeplinește mai mult rolul de bancă Centrală. Poate ar fi nimerit ca ea să se prefacă într-o instituțiunea mixtă, cum spre pildă e Casa Centrală Prusiană, — dându-să dreptul tovărășiilor (în special băncilor populare), să subscrie părți sociale, în afară de capitalul statului de 20 mil. lei, și să ia o parte activă în administrația Casei Centrale. (Așa după cum să face la Centrala noastră dela Orăștie. Nota Red.).

1. Băncile populare au ca rezultat economic: procurarea unui credit mai ieftin ca în trecut pentru săteni cari nu sunt cu totul lipsiți de mijloacele producției. Prin efinirea creditului să izbuteste a să îndepărtă cămătarii, în locul cărora vin țărani mijlocași și fruntași cu economiile lor. Prin băncile populare să grăbește împlântarea economiei schimbului în gospodăria satelor noastre.

2. Băncile populare au ca rezultat social: întărirea clasei țărănești, a aceleia mai ales, care pe lângă brațele de lucru și mai are și câte-o brazdă de pământ.

3. Băncile populare au ca rezultat național, fie direct fie indirect, slăbirea elementului străin la sate.

4. Băncile populare au ca rezultat etic și educativ: întărirea simțului obștesc, dezvoltarea spiritului de economie la săteni, pe care îi înzestrează cu arme noi, pentru vremuri noi.

În nici un câmp de activitate nu a fost mai la locul ei, ca în acel al tovrășiilor, sărirea în ajutor, căci nici-odată în trecut cei de jos nu au răspuns cu mai multă dragoste la chemarea celor de sus. Băncile populare întăresc încet dar temeinic clădirea socială pe temelia

naționalismului de fapte, în locul naționalismului efin al vorbelor.

Roata vremii.

— Spicuirii și ocoșeli —

În sările trecute, cum mă plimbam pe stradă, văd că din față îmi vin doi oameni. Cel dinainte »țanțoș«, cu o țigară de foi între buze slobozea la fumuri pe 'ndelete. Cel de-al doilea venia girbovit sub sarcina unei »țimbale«.

Al cu țigara era un amărit de țigan — iarna lăutaș, vara cărămidar. Al cu »țimbala« un țaran român, ce adusesse de cu ziuă lemne la oraș cu doi boi de 4 sute, și acasă mai avea doi.

Și acum: sărintocul cu țigara, iar țaranul nostru cu »țimbala« în spate, — pentru o libră de răchie...

Cum mă uitam după ei m'a cuprins o rușine și o jale nespasă — de atita umilire proastă. Și pare-că vedeam înaintea mea pe toți servitorii de pe la judecătorii, pe toți flămînzii de scriitorăși cărora țărani nostri le îngină cite nu »Măria-Sa« pe de-asupra cu »Sărut mâna«.

Cînd vor ști și ai nostri cui să cuvine respect și că unde începe stima să se facă umilire respingătoare?

Un avocat d'al nostru așezat în un orașel unde este deja o bancă românească și peste un pod în alt orașel mai este altă bancă, tot românească, — a aflat că e bine să se mai facă încă o bancă poate după vorba: »ori trei — ori nimic«.

De data asta însă, avocatul din vorbă vrea să fie mai șiret: nu spune că vrea să aibă bancă ci îi zice mai înflorilat »societate economică, industrială și comercială«. Să aibă toți de unde alege, vorba Armeanului: »Dache trebó boi — aici sint io, dache trebó cai — acolo-i frate mio, dache trebó bivoli — acolo-i elalantfrate mio«.

Numai cît vorba »economie« nu e numai agricultură, și că firma numai încă nu e »ajutorarea poporului« — ori cît de bine sunătoare ar fi acea firmă.

Că avocatul din vorbă vrea să-și aibă bancă, să invederează tot-mai din mulțimea țărilor, ce zice că vrea să le ajungă prin noua societate — să înțelege făcută dela început — ca »societate pe acții«.

Prin noua alcătuire, zice avocatul că vrea: vînzare de produse, cumpărare de mărfuri, cursuri de industrie de casă, prăvălii cu mărfuri, coșuri cu struguri, și tot, tot — ce poate încăpea în cadrele unei munci economice.

Ca să implinească promisiile aceste, între margini ori cît de moderate, ar trebui cel puțin 10 avocați, să înțelege ca direciori executivi unul fiecare, un capital de cel puțin 2 ori 3 milioane.

Și fiindcă milioanele nu sunt la îndemână și avocat încă numai unul este, — foarte natural de-o camdată o să se ocupe numai cu afaceri de bancă!

Acest »de o camdată« va rămînea în permanență, cel mult să va întregi cu procese ajunse la advocatul.

Ei, vedeți Dvoastră, așa să fac băncile noue, cu firma și promisiile noue în socoteala »ajutorării poporului« și cînd colo poporul — e cel mult direcțiunea, cu directorul în frunte și cu acționarii pe de lături!

Apoi, dle avocat, nu așa să ajută poporul — cu vorbe late și cu scopuri prea îmbrobodite.

Din mulțimea țărilor propuse, alegeți unul ori două, spuneți prin ce mijloace, cum vreți să lucrați cu adevărat pentru binele poporului? Căci așa cum să face, tare ni-e teamă că firma va fi nouă, dar încolo tot bancă va ieși și bănci, acolo, avem destule.

În vremea din urmă te'ntilnești și în sfătuirii cu vorba și în scriselile gazetelor, — atitea propuneri, atitea silințe, atitea îndemnuri, încît ar trebui să abzici de tine ca eu, ca individ, ca să poți face față — tuturor. Să așezează unul la masă — să scrie. Și scrie și scrie, de pîraie hirtia sub condeiul îndrăsneț. Nu știe, nu vrea să știe ce mai fac, ce mai cer și alții — el are o idee și pace. Vrea să o pună în practică. Dă idea și provoacă »pe cei chemați« să o desăvirșească.

»Cei chemați«, din rîndurile scriselii, nici cînd ar avea toată bunăvoința, nu pot să știe ce vrea omul.

Pilde? — Ajutorarea școalelor, ridicarea clasei meseriașilor, politica, ah! politica, și cite altele. Toate își au »campionii« cu »propunerile« lor bine scrise și repede gîndite.

Cu slobozirea ideii însă părinții ideii își cred chemarea isprăvită, căci ei cer ca »cei chemați« să facă treaba — să o facă în vreme-ce ei să doarmă pe laurii proprietarilor ori de vreți a autorilor.

O vorbă ca o sută: mai puține propuneri, mai gîndite »Teregove« și mai multă muncă. Cu povești să cresc copiii — dar nu să afirmă bărbații.

Cursuri de viierit pentru învățători.

Ministrul de agricultură a încuviințat un curs de viierit de 4 săptămîni, pentru învățători din ținuturile unde viieritul este de însămnătate.

Scopul acestor cursuri este, ca să inițieze pe învățători în cunoștințele viieritului rațional, pentru a putea instrua pe adulții și pe bărbații crescuți din ținuturile unde filoxera a nimicuit viile, ca

aceștia să reînceapă cultivarea viilor în mod rațional.

Aceste cursuri să vor ținea în pepinăriile statului din: Bihardioszeg, Tapolca, Tarcal, Ménes și Aiud, pe timpul dela 21 Aprilie până la 9 Mai și din 8 până în 21 Octombrie a. c.

Fiecare învățător primește pentru cercetarea cursului 120 cor.

Învățătorii, cari voesc a cerceta aceste cursuri, să-și înainteze rugărilor ministrului de agricultură prin inspectorul școlar respectiv.

„Meseria e — brățară de aur“.

M'am bucurat tare mult dragul tatii, că o duci cu învăsătura mai ușor acuma, ca la început. Așa e ori-ce lucru; la început e greu, greu de tot; d'apoi cînd te dedai cu el, par'că l'ai ști de cînd lumea, să-l faci cu drag și cu tragere de inimă, fiindcă e în binele tău. Vezi, ți-am spus eu: că au să fie și băeți răi, ficiori de oameni bogăți, cari ori să rîză straiiele tale și o să-ți zică că ești dela țară și multe copilării de ale lor; dar tu fii mai cuminte, ascultă povețele mele pe cari ți-le-am spus și în cartea ailaltă, nu le zi nimic, nimic, c'o să fie mai bine așa: Și știi... nu le mai dai prilej de vorbă și de stadă. Tu, cînd pleci dela școală, apoi tătucule nu te prinde cu cei răi și ștengari ca să hoinăriți pe strade, în loc să te duci acasă să-ți înveți lecțiile. Așa sunt ei, pentru lucruri rele, ar vrea să te amestece cu ei, însă în clasă pentru lucruri bune, știu eu, nu-i dă seamă lui Bucur al lui Mitu Vechenti... Uite, eu m'am sfătuit cu părintele Tudor și cu dascălul Lică, dascălul tău din sat despre multe lucruri, între altele a fost vorba și despre tine. Ne-am înțeles noi, asupra rostului tău, la școala cea mare, cum îi zici tu »liceu« și dacă n'ar fi mai bine ca dela toamnă să nu mai mergi acolo ci în altă parte.

„Apoi de, Mitule, mi-a fost zis părintele, ce-o să facă cu multă carte? Să face burduf de învățătură, îi mai crește în cap gîngăuni de răutate de prin oraș, și la urma-urmi tot cu nimic să alege. Și de... mai ștli, e băiat tinăr, fără taică-să'n lîngă el care să-i deie ghes mereu cu povețele de bine, și cine știe ce poate mai face, orașul e o ciumă, omule, eu știu bine lucrurile estea, și-i mare primejdie să trăiești acolo.

Da, dacă vrei, apoi numai în școala de meserii e bine. A-

colo sunt mulți copii dela școală de felul lui Bucur. Școala, cum îngrijește pe toți, așa l'o îngrijă și pe dînsul și o ieși acolo om muncitor și cinstit".

Iacă, așa mi-agrăit părintele și așa mă gîndesc și eu tătutuțele, să intri în școala ceea de meserii. Numai că trebuie să înveți bine, ca la sfîrșitul anului să fii cu note mari, ca să intri fără plată acolo.

Meseria tată, meseria, e brătară de aur, zice o vorbă bătrînească și tare bine zice. Cu meseria, dacă ești om cum să cade apoi vine și norocul, și apoi dacă ai noroc și sănătate ești mulțumit și lucrezi cu dragoste.

Bucuraș, mai trimite-ne din cînd în cînd cîte o carte și ne mai spune despre sănătatea ta și cum o duci pe acolo, că nouă de pe acilea, ni-i tare dor de tine și tare dorim ca pe acolo să nu faci decît lucruri de bine și să nu superi pe nimenea tată, pe nimenea.

Acum satul nostru e mai frumos, decum l'ai lăsat tu. Primăria și școala s'au sfîrșit de curînd, și-s tare frumoase; și-e mai mare dragul să privești la ele.

Eu, cînd îți scriu cartea asta, sunt la primărie; ca să știi, că am rămas iar conzilier; și că am dorit să mă las de slujbă, să alegă oamenii pe un altul, dar de unde să fac ceva; au venit toți cu toții și m'au rugat, doar că nu plîngeam ca să rămîn, să stau mereu, că eu le sunt ca un tată, care-i povățuesc de bine, și... multe de ale lor.

Ei, ce să fac?... am rămas. M'am gîndit, că dacă e gîndul lor așa, apoi de ce să nu-i ascult și pe ei săracii?

Prin sat au pornit șezătoriile, cu nopțile lungi, tare lungi ale iernii, pline de basme pentru flăcăi și fete; iar pentru noi, de mai bătrîni, vorbele și sfăturile domoale.

Tătutuțele, acuma, nu-ți duce gîndul numai prin sat și pe la șezătorile noastre. Eu îți spun toate celea, pentru-că e bine să știi; dar cetește și iar cetește, că dacă ești bine din școala ceea mare, domnească, apoi atunci ușor vine să intri în școala de meserii, că de... eu bani n'oi putea, sunt multe și multe greutăți.

Maică-ta și-a gătit năframele, le-a pus în ladă și acum abia așteaptă zilele Crăciunului, ca să și-le dea.

Noroc, tătucule, și ascultă vorbele mele și ale maică-ta, învață, că e spre binele tău,

nu pentru al nostru, că noi ne-am făcut rîndul. Cu bine, Bucure și cu sănătate!

(„Unirea“)

STIRI

— Asigurarea vitelor.

Tipăriturile trebuincioase la asigurarea vitelor precum și un extras din statute să află deja tipărite și în zilele aceste le trimitem tuturor cărora ni-le-au cerut.

Toți cei-ce doresc să le aibă să se adreseze de-adreptul dlui Vasile C. Osvadă în Vajdahunyad (Hunedoara) trimițînd mărci poștale pentru porto.

*

Inceputuri bune. Banca „Grănițerul“ din Dobra (com. Hunedoarii) a început deja din luna trecută să i-a între lucrările sale și afacerile cu bucate.

Banca a cumpărat din vreme bucate atît dela proprietarii din loc și jur, cît și de pe piață și acum și-a deschis magazinul pentru clientela lipsită de bucate și așa fel îi scapă de multe date, ce de cele mai multe ori ajungeau în mîni străine.

Tot cu afaceri de bucate să va ocupa — după cum știm și filiala, ce deschide în Hălmagiu banca »Crisana« din Brad.

Cele multe înainte!

*

O nouă tovărășie de magazii să alcătuiască în comuna Drauț, cercul Ternova, comitatul Aradului. Noua tovărășie ce să face sub conducerea braștilor lucrători: George Popa și Traian Debeleac va împrumuta și va vinde bucate membrilor săi în prețuri creștinești. Deocamdată tovărășia să face în temeiul §-lui 62 din Legea comercială, ca tovărășie ocazională. Contractul de tovărășie ne-a fost trimis nouă și dl Osvadă l'a întregit și l'a retrimis cu îndrumările trebuincioase.

*

In comuna Rădmănești e pe cale a să înființa o tovărășie pentru valorizarea în comun a produselor agricole (bucate, lemne, etc.).

Intrebări și răspunsuri.

Intr. 26. Am cîtit, că în părțile Hunedoarei ar fi o societate românească de țiglarie și cărămidărie. La cine să ne adresăm pentru informații?

Insof. de cred. din Paloș.

Răspuns: Fabrica de țigle și cărămizi să află în comuna Telinculmare (Alsó-Telek) posta: Hunedoara

(Vajdahunyad). Pentru ori-ce informație scrie de-adreptul la dl Dr. George Dubleşiu, avocat în Hunedoara, care e unul dintre proprietarii fabricii.

*

Intr. 27. De unde am putea cumpăra unelte de pescărit (mreață, prașcă, etc.?)

Vasile Oprea.

Răspuns: Scrie-ți de-adreptul la „Szegedi kenderfonógyár, részvénytársaság“ în Seghedin.

*

Intr. 28. Am făcut la oameni obligațiuni, declarații etc. Prin zînd notarul de veste, m'a oprit și mi-a spus că mă acuză, dacă mai fac, are drept ori nu?

Petru Gl. în B.

Răspuns: Notarul are drept, căci legea numai avocaților și notarilor dă dreptul să facă astfel de scrisori. Dacă dta le faci pentru bani și pentru alții, te pedepsește pentru așa zisul „zugírászat“. Să nu mai faci.

*

Intr. 29. Unde a-și putea afla o mașină pentru a putea face țigle de cement și cam ce costă?

Valer Vorga.

Răspuns: Mai bune mașini de acest fel găsești în Germania: în Dresda ori Strassburg. Costă cam 4—5000 coroane. Cu informații amănunțite îți putem sluji, dacă ne spui că vrei să faci numai țigle ori și cărămizi? Să bagi însă bine de seamă, că nu tot pămîntul e potrivit la lucrul ăsta. Trebuie pămînt năsipos și quart. Trimite ca muștră la adresa V. C. Osvadă în Vajdahunyad, un săculeț de năsip din care vrei să faci. Aici este o fabrică, îl probăm aci și apoi îți spunem, dacă poți ori nu să faci țigle și cărămizi din el. Așa numai, fără probe, să nu te bagi în cheltueli mari.

POSTA REDACȚIUNII

Dlul **B. N. M.** (Szeben m.) scrie dlui V. C. Osvadă în Hunedoara (Vajdahunyad) și spune-i cîte ai, cît îs de groase, unde sunt și cât ceri pe ele.

Dlul **George Păcățian, Melente.** Scrie de-adreptul la „Mezőgazdák Szövetsége“ Budapest, Alkotmány utca 21.

Dlul **Antoniu L.** în *Kut.* Pentru legea despre relațiile dintre stăpîni și servitori scrie la Franklin Társulat, Budapest, Egyetem utca 4. Pentru pămînt scrie la Librăria Archidiecezană din Sibiu.

Pentru boltă orașelul Jara (din sus de Torda).

Dlul **Nic. Almăjan.** Acați de sădit găsești la M. K. Faiskola în Torda.

Dlul **Filon R., învățător.** Ori-ce soi de colectă publică numai cu înăgduință dela autorități (alșpanul și ministrul de interne) poți face. Altcum te pedepsește, ori cît de sublin ar fi scopul. Scrie-ne că din atîtea la care curs ai vrea să mergi, căci în o vară numai la unul poți merge. Ți-om spune că cel ales unde îl poți asculta.

Dlul **G. Pop János** în *K. Mon.* Scrie la Wilhelm Scherg, fabricant în Brașov.

Dlul **Iancu Beughia** în *Domașnia.* Cu pămînturile numai prin judecată puteți isprăvi. Pentru traverse de fer scrieți la M. Kir. vasgyár hivatal in Zolyom-Brézó.

Dlul **V. Granea, preot în Reușor.** Anunțul nu l'am primit. Pentru instrucție scrie dlui Ignat Borza, cantiner în Alba-Iulia (Gyulafehérvár, vár)

Dlul **Dim. Radu** în *Ch.* Dacă comuna nu cumpără, are drept ori mai bine își ia drept el și n'ai ce-i face.

Dlul **G. Măleieș, inv. în Băița.** V'am răspuns în scrisoare.

Dlul **Al. Vișan** în *A.* Poate să o facă. Are drept. Cereți însă în curînd despărțirea (Közöség megszüntetése) intabulați fiecare partea lui pe numele lui și atunci nu mai poate.

Dlul **Pavel Graore** în *German.* Scrie de-adreptul la negustorii de care pomenești în scrisoare.

Dlul **George Popan.** Fă rugare la direcțiunea financiară (M. K. penzügyigazgatóság).

Dlul **Iosif Buzegiu, ab. 1083.** Scrie la Librăria Archidiecezană în Nagy Szeben (Sibiu) și cere modelele de cusături edate de dsoara Minerva Cosma.

Dlul **Ioan Cloambeș, inv. în Somogy.** Societatea de temperanță nu-i iertat să se ocupe cu alte afaceri. Pentru acele faceți o tovărășie economică separată, a cărei statute trebuie înregistrate la tribunal.

Abonat No 2741. Ne pare rău dar nu știm adrese de care ne ceri. Mai ușor le poți găsi dta dacă mergi la cea mai apropiată zăcatoare de plute. Intrebi acolo pe plutași.

Dlul **I. Andronesi.** Cartea „Legea comunală“ în care afli ce dorești dta o poți cumpăra dela dl Pavel Rotariu, avocat, Timișoara (Temesvár). Pentru sticle scrie la fabrica de sticlărie din Avrig (Felek), comitatul Sibiu. Avrigul are postă.

Dlul **T. Orlea.** Scrie atunci la Franklin Társulat Budapest, Egyetem utca 4. Cu dragoste.

Dlul **Iepure V. în C.** Numai așa poți folosi cum e întabulată pe dta. Dacă împărțeala a-ți făcut'o numai Dvoastră, de voie bună și n'ați întabulat'o așa împărțită — atunci cere prin un avocat împărțeala ce să zice pe ungerie „Közöség megszüntetése“. Ori cum ar fi — drum la grădină trebuie să capeti. Du-te la dl Dr. Valer Moldovan, avocat în Turda, căci asta numai cu avocat o poți isprăvi.

Abonat. No 3288. Dacă n'a venit să nu-i plătești, căci era datoare să vină. Pentru asigurarea vitelor am trimis tipărituri.

Dlul **Z. Critsei.** Nu cunoaștem nici noi vița din vorbă. Mai bine luați dela F. Gaspari din Mediaș, mai bine vi să potrivește cu pămîntul și e și mai aproape.

Dlul **Nic. Bosuioc** în *Nicolint.* O liră italiană în banii nostri face cam 95 fileri. Prețul să schimbă cam între 92 și 96 fileri.